

Bezstronność sędziego w sprawach karnych w świetle zarzutu wadliwości jego powołania

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Przedmowa

Niezależne sądy oraz niezawisli i bezstronni sędziowie stoją na drodze każdej próbie niszczenia reguł demokratycznego państwa prawa, naruszenia praworządności, czy instrumentalizacji instytucji państwowych dla własnych korzyści. Stan ich poszanowania to szczególnie papier lakmusowy stanowiący o stanie państwa i jego demokracji.

Gwarancje niezawisłości sędziowskiej i bezstronności obowiązujące w systemie polskim wydawały się jeszcze do niedawna na tyle trwale i mocno zakorzenione, że można było ulec złudzeniu, iż nie pozostaje nam nic innego, jak tylko szlifować ich najwyższe standardy, zmieniać praktykę tam, gdzie utrwała się nieprawidłowo, wreszcie plewić rzadkie przypadki odstępstw. Przekonanie to okazało się jednak niezwykle zawodne. Postępująca erozja systemu gwarancji instytucjonalnych chroniących nie tylko państwo prawa, ale przede wszystkim prawa i wolności jednostki zaczęła dosięgać także fundamentów funkcjonowania władzy sądowniczej stanowiącej wymiar sprawiedliwości w państwie.

Opracowanie niniejsze powstało w sposób spontaniczny, jako wynik dyskusji naukowej członków Seminarium Teoretycznych Problemów Prawa Karnego, która odbyła się w październiku 2021 r. w Poznaniu. Wyniki wcześniejszych prac Seminarium zostały po części przedstawione w opracowaniu monograficznym „Tożsamość czynu w prawie karnym” (Warszawa 2021), po części zaś znajdują się na etapie prac redakcyjnych albo studyjnych. Tym razem przedmiotem dyskusji był stan gwarancji prawa do bezstronnego sądu i kryzys instytucjonalny wywołany podważaniem kompetencji sądów do weryfikacji bezstronności sędziów sprawujących w imieniu państwa wymiar sprawiedliwości. Wiąże się on bezpośrednio z konsekwencjami udziału w sędziowskiej procedurze nominacyjnej Krajowej Rady Sądownictwa oraz reakcjami na podejmowane przez sądy próby zachowania niezależności i niezawisłości od innych władz oraz walki o własną wiarygodność w społeczeństwie.

Opracowanie oparte zostało na oczywistym generalnym założeniu, że niezależność sądów od innych organów władzy państwowej jest absolutnie niezbędna. Wymaga tego równowaga władz państwowych w systemie ich trójpodziału. Wynika z niej nakaz współdziałania, który nakłada na władzę wykonawczą obowiązek zapewnienia skuteczności wydawanych przez sądy rozstrzygnięć i poszanowania ich niezawisłości, zaś na władzę ustawodawczą stanowienie efektywnych instrumentów rozstrzygania konfliktów i egzekucji prawa.

Niezależność sądów i niezawisłość sędziowska stanowią drogę do bezstronnych sędziów i bezstronności rozstrzygnięć sądowych. Bez nich nie ma sądu, nie ma wymiaru sprawiedliwości i nie ma sprawiedliwego rozstrzygnięcia. Nie ma zatem także prawo-

rządowego państwa. W istocie jest to jednak gwarancja przysługująca nie sędziemu, lecz wszystkim członkom społeczeństwa. To jednostki, wyposażone w sumę konstytucyjnych praw i obowiązków są podmiotami i rzeczywistymi beneficjentami tych gwarancji.

Należy pamiętać, że każde rozstrzygnięcie sędziego jest rozstrzygnięciem między sprzecznymi interesami. Czasami dotyczy sfery istotnych interesów ważnych instytucji, organów władzy, czy dominujących w państwie jednostek, najczęściej zaś zwykłych obywateli. Wydawane musi być w warunkach, które gwarantują niezależność sądu i bezstronność sędziego. Sędziowie muszą być jednak także wolni od nacisków wewnętrznych, paraliżującej samodzielności podległości służbowej, czy mechanizmów korporacyjnej zależności.

Prawo jednostki do bezstronnego sądu wywodzić należy z istoty godności człowieka i przyrodzonych wolności, z praw konstytucyjnie gwarantowanych. Ich ograniczanie możliwe jest tylko wtedy, gdy zostało także konstytucyjnie dopuszczone. Nie jest więc ochrona bezstronności sędziego tylko ochroną jego osoby, lecz w istocie jest ochroną każdej jednostki odrębnie i wszystkich członków społeczeństwa razem.

Powyższe założenia stały się podstawą niniejszej publikacji. Zamysłem autorów jest więc przedstawienie Czytelnikowi stanowiska dotyczącego aktualnych i jednocześnie niezwykle doniosłych problemów wiążących się z weryfikacją bezstronności sędziego w sprawie karnej, powołanego na stanowisko w okolicznościach uzasadniających zarzut naruszenia obowiązujących dotąd standardów niezawisłości i niezależności władzy sądowniczej od władzy wykonawczej i ustawodawczej.

Opracowania składające się na tę publikację, w formie poszczególnych rozdziałów, nie tworzą kompleksowej i wyczerpującej analizy tytułowej problematyki, lecz omawiają szczególnie doniosłe kwestie wiążące się z ochroną bezstronności sędziego w sprawie karnej. Każdy z rozdziałów dotyczy innego aspektu tej bezstronności, prezentując w tym zakresie stanowisko i poglądy jego autora oraz łącznie wszystkich członków Seminarium. Tworzą one nie tylko pewien fundament do dyskusji na temat znaczenia bezstronności sędziowskiej, ale dostarczają też argumentów dla jej obrony przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Całość uzupełniona została o zbiór orzeczeń wydanych przez sądy krajowe i trybunały międzynarodowe, związanych z kwestią bezstronności sędziego, niezawisłości sądów i ich niezależności w systemie państwa prawa.

Monografia ta skierowana jest do każdego, dla kogo kwestie związane ze stanem praworządności w Polsce, funkcjonowaniem niezależnych sądów i orzekaniem przez bezstronnych sędziów są ważne. Jest też wyrazem szacunku dla sędziów polskich wychowanych na idei niezależnych sądów i niezawisłych sędziów, gotowych bronić bezstronności orzekania jako fundamentu państwa prawa i wymiaru sprawiedliwości.

Opracowanie uwzględnia stan prawny na 1 stycznia 2022 r.

Poznań, grudzień 2021 r.

Paweł Wiliński i Robert Zawłocki

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl